

**KATARINA
GOLUBOVIĆ**Predsednica Komiteta
pravnik za ljudska
prava – Jukom

Neko nas posmatra, neko nas stalno gleda – pa i povodom protesta

**Koliko smo slobodni da protestnom šetnjom po kolovozu iskazujemo stav?
Da li smo tada pod prismotrom? Da li i ko može da nas hapsi i kazni?**

Ova pitanja postala su aktuelna većini građana Srbije nakon masovnijih ekoloških protesta protiv iskopavanja litijuma u Srbiji u novembru i decembru 2021. godine. Skorašnji slučaj pritvora i osude novinara i aktiviste Boška Savkovića za nošenje obešene lutke predsednika na transparentu, na mirnom protestu "Srbija protiv nasilja", ponovo je pokrenulo pitanja granica naših sloboda.

POGREŠNI ODGOVORI ILI ZASTRAŠIVANJE

Pogrešne odgovore pre održavanja ekoloških protesta o njihovoj dozvoljenosti, krajem 2021. godine, davali su nadležni i nenadležni javni funkcioneri. Preko medija su građani obavestavani da su protesti na putevima nezakoniti, da na njima neće biti prisutna policija, da se uzornim građanima ometa sloboda kretanja i da ih građani koji protestuju ometaju, kao i da će oni koji budu na kolovozu biti kažnjeni. Štaviše, građani su pozivani da policiji prijavljuju protestante. Poruke su preneli svi mediji sa nacionalnom frekvencijom.

Ti pogrešni odgovori ostali su u ušima građana, naročito zato što je u davanju pogrešnih odgovora prednjačila – policija.

POLICIJA

Suprotno svojim obavezama da nepristrasno vrši dužnost, policija se deklarirala kao protivnik protesta, ali onaj koji neće "ometati održavanje skupa". Međutim, to što policije nije bilo na skupu da ga obezbedi, ili se povukla umesto da zaštiti građane (kao npr. od pomahnitalog buldožeriste u Šapcu) ne znači da policijskog postupanja nije bilo. Policija je pred proteste kucala na vrata nekih građana da ih upozori da će biti kažnjeni, a kasnije su se na vratima pojavili pošтари – sa prekršajnim nalogima koje je podnela policija ili sa pozivima za sud, po zahtevu policije.

Dakle, nesumnjivo je da smo pod prismotrom kada šetamo. Međutim, ako policije nije bilo na skupu, postavlja se pitanje kada i kako je policija posmatrala protestante.

Sudski procesi otkrili su sve... Odmah nakon prvih najava protesta, lokalna policija pretraživala je privatne Fejsbuk profile. To što su građani podelili već postojeću vest sa informacijom gde i kako će se održati protest sa svojim Fejsbuk prijateljima, bilo je dovoljno da policija označi te građane kao organizatore. Neke kamere su zabeležile te iste ljude kako šetaju na protestu sa svojim decom, porodicom, prijateljima. Snimke i fotografije policija je uredno pregledala i narezala na CD-ove, a objave o protestu na Fejsbuk profilima ođstampala. Sve to je policija zapakovala kao materijal – dokaze za optužbu da su ovi "uslikani" protestanti ak-

tivni na društvenim mrežama zapravo i organizovali najraširenije proteste u Srbiji.

Da je ovakvo postupanje policije bilo nezakonito, potvrdili su u svojim odgovorima sudovi.

ODGOVOR BROJ 1: SNIMCI JAVNOM KAMEROM NE MOGU SE UPOTREBLJAVATI PROTIV MIRNIH PROTESTANATA

Evropski sud za ljudska prava je nedavno, početkom jula 2023, izneo stav da policija ne sme da koristi snimke sa javnih kamera i softver za prepoznavanje lica kako bi identifikovao ljude koji mirno protestuju i ničim ne ugrožavaju javni red, mir i bezbednost. Takav postupak policije zadire u pravo na privatan život i slobodu izražavanja.

Presuda u slučaju Glukhin protiv Rusije dala je odgovore da je prismotra koja se koristi za procesuiranje mirnih protestanata u surotnosti sa vrednostima demokratskog društva.

ODGOVOR BROJ 2: OBJAVLJIVANJE POZIVA NA PROTEST NA MREŽAMA NIJE ISTO ŠTO I ORGANIZOVANJE SKUPA

Stav većine prekršajnih sudova u Srbiji, koji je potvrđen povodom pomenutih ekoloških protesta je jasan: nije dovoljno da neko podeli vest o skupu na Internetu sa "virtuelnim" prijateljima uz informaciju da će na njemu učestvovati da bi bio kažnjen kao organizator koji nije poštovao zakon, jer nije prijavio skup kako to nalaže Zakon.

To znači da su brojni građani koje je policija zastrašivala visokim novčanim kaznama i o kojima su lokalni mediji izveštavali da su osuđeni zapravo – oslobođeni. To dodatno, osim vesti o slobodi izražavanja na Internetu, govori i da je policija pogrešila u svojoj proceni.

GDE TRAŽITI ODGOVORE?

Srpski zakon koji reguliše javna okupljanja donet je 2016. godine zamenivši stari (iz ratnih devedesetih), koji je pisan za stari vrednosni sistem. Iako novi, Zakon o javnim okupljanjima je u mnogim pitanjima nedorečen, a u osetljivim pitanjima i suprotan međunarodnim standardima. Iz tih razloga, za odgovore se mora konsultovati bar još neko ili nešto.

Mnoge organizacije, osim što pružaju besplatnu pravnu podršku kada se problem desi u praksi (kao što su hapšenja i pretnje kaznama), podelile su i preventivno osnovne pravne informacije o protestima. Komitet pravnik za ljudska prava u najnovijoj publikaciji "Protesti i digitalne tehnologije – vodič za organizatore", daje odgovore na osnovna pitanja o pravima i obavezama, u cilju bezbednosti svih učesnika.